

Inte bara i Sverige

klarspråk

På många håll i världen ses Sverige som en förebild när det gäller klarspråksarbete. På goda grunder. Vi har en mycket lång erfarenhet av att verka för ett begripligt språk, arbetet har bedrivits systematiskt på hög nivå och det bedrivs i dag på bred front, inte minst ute på myndigheter. Men att påstå att vi är ensamma vore både förmätet och fel.

Engelskt klarspråksarbete

I den engelskspråkiga världen har det länge funnits ett stort intresse för klarspråksarbete, särskilt i Storbritannien, Kanada, USA och Australien. Här har olika yrkeskategorier, bland annat jurister, profilerat sig genom ett starkt engagemang som kommit till uttryck i internationella nätverk. Clarity och Plain är två nätverk som länge varit aktiva och som vunnit många medlemmar även i länder som inte har engelska som huvudspråk. Clarity har i dag drygt 1 000 medlemmar, varav de flesta är jurister.

I Storbritannien har företaget Plain Language Commission framgångsrikt arbetat med klarspråk både inom den offentliga förvaltningen och näringslivet. Ett uppmärksammat projekt var när de gjorde klarspråksversioner av ett EU-direktiv och en EU-förordning. De som hävdade att EU-texter inte går att göra begripliga blev här tydligt motbevisade. Resultatet av omskrivningarna, »Clarifying Eurolaw« och »Clarifying EC Regulations« finner du på www.regeringen.se/eu-sprak.

Latinamerika på hugget

Klarspråksarbete har alltså länge varit en internationell angelägenhet. Det som är roligt är att intresset för klarspråk tycks öka och sprida sig till allt fler länder. Ett exempel som är värt att lyfta fram är Mexiko. Den mexikanska regeringen satte 2004 i gång projektet Lenguaje ciudadano (medborgarspråk), som en del av arbetet med att förbättra landets förvaltning. Arbetet är i högsta grad livaktigt, och Mexiko står den 20–23 november i år värd för en stor konferens på temat »Juridiskt språk – tydligt och effektivt«. Konferensen är ett samarrangemang med Clarity och samlar talare från alla världsdelar och många olika länder, bland annat Chile, Portugal, Nigeria, Hongkong och Nya Zeeland.

Förenkling och förbättring

I Europa pågår klarspråksarbete på flera håll, ofta kopplat till försök att effektivisera förvaltningen. Frankrike har ofta kritiserats för sin svärgenomträngliga myndighetsprosa, men här har regeringen satt i gång en ambitiös satsning på förenkling och modernisering av administrationen, där regelkvalitet är en viktig del. Ett intressant projekt som nyligen genomfördes i Nederländerna var att göra en klarspråksversion av grundlagen. Tyskland är också med på båten – i augusti anordnade de en stor konferens om hur man

kan få till stånd ett begripligt och modernt förvaltnings-språk. En idé var att bygga upp ett europeiskt nätverk för ett klart förvaltnings-språk.

Nordiskt engagemang

Våra nordiska grannar har också utmärkt sig genom sitt klarspråksengagemang, allra tydligast kanske finländarna. När det svenska justitiedepartementet och Nordiska ministerrådet i juni i år höll ett nordisk-baltiskt seminarium i Saltsjöbaden på temat »Lagar för medborgare«, deltog representanter för alla dessa länder. Finland presenterade till exempel en långtgående handlingsplan för bättre lagstiftningskvalitet. I handlingsplanen ingår både riktlinjer, exempel och en handbok för författningsskrivning. En finländsk tumregel som väckte intresse var »3-regeln«, som är till för att motverka att lagtexterna blir svårlästa och svåröverskådliga. Rekommendationen är helt enkelt att paragrafer inte ska bestå av fler än tre stycken, att stycken inte ska bestå av fler än tre meningar och att meningar inte ska bestå av fler än tre satser. Detta nordisk-baltiska seminarium var det första i sitt slag men förhoppningen är att det ska bli årligen återkommande.

Svensk modell för EU?

Att verka för klara och tydliga EU-texter är en svensk hjärtefråga. Ett verktyg för detta är EU-språkvården, som är ett nätverk av kontakter mellan departement, myndigheter och EU-institutioner. Genom att få kontakt med rätt sakexpertis i Sverige kan till exempel översättare i Bryssel få hjälp att hitta lämpliga svenska termer och uttryck, innan det är för sent. Denna svenska modell har i Bryssel uppmärksammats av flera andra länder som på liknande sätt vill bygga upp sin egen EU-språkvård. Det är också glädjande att klarspråksfrågorna, tillsammans med öppenhetsfrågor, kommer att lyftas fram genom ett seminarium under det svenska ordförandeskapet i EU 2009.

Internationellt nätverkande är en viktig del av klarspråksarbetet, som källa till både inspiration och kunskap. Varför inte själv bli medlem i ett nätverk för ett tydligare juridiskt språk? Du kan ansöka om medlemskap i Clarity på deras webbplats www.clarity-international.net. Mer information om nätverket Plain finner du på www.plainlanguage-network.org.

Bengt Baedecke, språkexpert i Regeringskansliet